

TARTU ÜLIKOOL
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava

Greta Tamm

**NOORTEKESKUSTE OLULISUS NOORTE ARENGU TOETAMISEL
MAAPIIRKONDADES LASTEVANEMATE JA NOORSOOTÖÖTAJATE VAATES**

Lõputöö

Juhendaja: Külli Salumäe, MA, huvihariduse õpetaja

Viljandi 2026

Resümee

Noortekeskuste olulisus noorte arengu toetamisel maapiirkondades lastevanemate ja noorsootöötajate vaates.

Töö uurimisprobleemiks oli vähene teadmine, kuidas maapiirkonna lapsevanemad ja noorsootöötajad hindavad noortekeskuste rolli noorte arengus ja heaolus. Eesmärk oli selgitada nende hinnanguid ja võrrelda vaatenurki. Kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit ning andmeid koguti 10 poolstruktureeritud individuaalintervjuuga ühe valla noorsootöötajate ja lapsevanematega. Tulemused näitasid, et noortekeskused on olulised turvalise vaba aja veetmise, sotsiaalsete oskuste arengu ja kogukonnatunde kujundamisel, kuid piiranguteks on transport ja vähesed huvitegevuse võimalused. Järeldusena selgus, et noortekeskused toetavad maanoorte heaolu ja arengut, kuid vajavad paremat ligipääsetavust ja ressurside tuge.

Märksõnad:

maapiirkond, noortekeskus, avatud noorsootöö, lapsevanemate hinnangud, noorte heaolu, noortekeskne lähenemine

Abstract

The importance of youth centers in supporting youth development in rural areas from the perspective of parents and youth workers

The research problem of this study was limited knowledge about how parents and youth workers in rural areas evaluate the role of youth centers in young people's development and well-being. The aim was to identify their assessments and compare different perspectives. A qualitative research method was used, and data were collected through 10 semi-structured individual interviews with youth workers and parents from one rural municipality. The results showed that youth centers are considered important for providing a safe leisure environment, supporting the development of social skills, and fostering a sense of community. However, limitations such as transport difficulties, and a lack of activity options were also identified. In conclusion, youth centers support the well-being and development of rural youth but require better accessibility and additional resources.

Keywords:

rural areas, youth centers, youth work, parents' perceptions, youth well-being, youth-centered approach

Sisukord

<i>Sisukord</i>	3
<i>Sissejuhatus</i>	4
1. Maapiirkond	7
1.1. Maapiirkonna määratlus	7
1.2. Maaelu äärmuslikud käsitused	8
2. Noored ja noorsootöö maapiirkonnas	10
2.1. Noorte vaade maapiirkonnale	10
2.2. Eesti maapiirkonna noored.....	11
2.3. Noorsootöö tähtsus noore arengu toetamisel	13
3. Metoodika	16
3.1. Valim.....	16
3.2. Uurimismeetod ja -protsess	17
3.3. Tulemused	18
4. Tulemused	18
4.1. Noortekeskuse roll maapiirkonna noore igapäevaelus lapsevanemate vaates.....	18
4.2. Maapiirkonna noortekeskuse roll noore arengu toetamisel lapsevanema vaates	19
4.3. Noorsootöötajate hinnang maapiirkonna noortekeskustele noorte heaolu mõjutajana....	20
4.4. Maapiirkondade noortekeskuste probleemid noorte arengu toetamisel.....	21
5. Arutelu	23
<i>Kasutatud materjalid</i>	27
<i>Lisa 1. Intervjuu kava</i>	29
<i>Lisa 2. Koodipuu</i>	30

Sissejuhatus

Tänapäeva ühiskonnas, mida iseloomustavad kiire linnastumine, suurenenud mobiilsus ja muutuvad sotsiaalsed suhted, on maapiirkondade tähendus pidevas muutumises (Maaelu arengu aruanne, 2011). Kui varasemalt eristasid linna- ja maapiirkonda selged füüsilised piirid ning märgatavad elustiililised erinevused, siis tänaseks on piirid kahe koha vahel muutunud märksa hägusamaks. Maapiirkonna määratlemise üle on vaidlused kestnud juba pikalt ning kindlat mõistet selle selgitamiseks ei ole (Rye, 2006).

Hendry & Kloep (2004) leiavad, et maapiirkondade kujutamine ühiskonnas kaldub sageli kahte äärmusesse. Ühelt poolt nähakse maaelu idüllilise keskkonnana, mida iseloomustavad rahu, looduslähedus, tugev kogukonnatunne ning turvaline kasvukeskkond. Teisalt käsitletakse maapiirkondi kui äärealasid, mida iseloomustavad piiratud võimalused, väljaränne ning sotsiaal-majanduslik marginaliseerumine. Maapiirkonna vastakad käsitlused ei pruugi olla omavahel täielikult vastuolus, kuna inimeste arusaamad sellest keskkonnast võivad elu jooksul muutuda. Küll aga võib üks või teine käsitlus mõjutada noorte otsust jääda maapiirkonda, sealt lahkuda või hiljem tagasi pöörduda (Hendry & Kloep, 2004).

Rye (2004) märgib, et eriti oluline on maapiirkonna tähendus noortele, kuna elukeskkond mõjutab otseselt identiteedi kujunemist, haridus- ja karjäärivalikuid ning tulevikuperspektiive. Noorte käsitlused maapiirkonnast ei ole ühtsed, vaid varieeruvad sõltuvalt nende isiklikest kogemustest, sotsiaalsest taustast ning suhetest kogukonnaga. Osa noori näeb maapiirkonda turvalise ja toetava keskkonnana, kus väärtustatakse kogukonda ja traditsioone, samas kui teised tajuvad seda piiravana ning eneseteostust takistavana (Rye, 2004).

Eestis on maapiirkond kujunenud läbi mitmete muutuste ning see võib olla ka põhjuseks, miks maapiirkonnas elavad noored on altimad oma elus muutusi läbi viima (Nugin, 2014). Linnastumine, haldusreformid ning töö- ja haridusvõimaluste koondumine linnadesse on suurendanud noorte mobiilsust ning toonud kaasa maapiirkondadest väljarände. Väljarändel on oluline roll sotsiaalsel tugivõrgustikul, lahkumine on lihtsam kui noorel puuduvad tugevad sidemed kogukonna liikmetega (Annist, 2017).

Olulist rolli maapiirkonna noorte arengus mängivad ka erinevad tugistruktuurid, sealhulgas noortekeskused ja noorsootöö. Need pakuvad noortele võimalusi enesearenguks, sotsiaalsete suhete loomiseks ning kogukonnaelus osalemiseks, aidates seeläbi tasakaalustada maapiirkondade piiratud ressursse. Rannala ja Karu (2023) käsitluses toimivad

noorsootöötajad toimivad sageli vahendajatena noorte ja laiemate ühiskondlike võimaluste vahel, toetades nende toimetulekut ja osalust.

Varasemalt on maapiirkonna noortelt uuritud nende vaateid maapiirkonnale ning sealt väljarände põhjuste kohta (Nugin, 2014; Annist, 2017). Eestis on ka uuritud noortekeskuste mõju (Talur & Taru, 2021) ning kuidas näevad lapsevanemad noorsootööd (Karu & Turk, 2012). Samuti on Caroline Tuum kirjutanud uurimuse maapiirkonna noorte tulevikuplaanidest ja neid mõjutavatest teguritest (Tuum, 2018). Uurimisobjektiks on varasemalt langenud ka maapiirkonnas olevad NEET-noored (Simões, 2024; Ferreira, 2024; Flynn; 2024).

Käesoleva lõputöö **eesmärgiks** on välja selgitada, kuidas hindavad maapiirkondade noortekeskuste olulisust noorte arengu toetamisel lapsevanemad ja noorsootöötajad. Varasemad uuringud on näidanud, et noortekeskustel on oluline roll noorte sotsiaalsete oskuste, heaolu ja kogukonnatunnetuse toetamisel. Vähem tähelepanu on pööratud konkreetselt maapiirkonna eripäradele ja lapsevanemate ja noorsootöötajate arusaamade erinevustele. Käesolevas uurimuses võrreldakse lapsevanemate ja noorsootöötajate hinnanguid, et selgitada välja võimalikud sarnasused ja erinevused noortekeskuste rolli ja väärtuse mõistmisel. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Millist rolli noore arengus näevad lapsevanemad maapiirkonna noortekeskusel?
2. Missugust rolli mängib noortekeskus maapiirkonna noore igapäevaelus lapsevanemate arvates?
3. Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootöötajate hinnangul?
4. Milliseid probleeme ja väljakutseid näevad noorsootöötajad ja lastevanemad maapiirkondade noortekeskustel noorte arengu toetamisel?

Uurimisküsimustele vastuste välja selgitamiseks intervjueritakse maapiirkonnas töötavaid noorsootöötajaid ja neid noortekeskusi külastavate noorte vanemaid. Uuringusse kaasati ühe valla maapiirkondades asuvate noortekeskuste noorsootöötajad, kes omakorda kaasasid lastevanemaid. Noorsootöötajate ülesandeks oli lastevanemate kaasamine põhjusel, et neil on olemas ülevaade noortest, kes noortekeskust külastavad, kui ka kontaktid lastevanematega. Samuti teavad noorsootöötajad, millised lastevanemad on valmis intervjuu küsimustele vastama.

Lõputöö koosneb viiest osast. Esimene osa keskendub maapiirkonna käsitlustele, teine osa noorele maapiirkonnas, andes ka ülevaate Eesti maapiirkonna noortest ning noortekeskuste olulisusest maapiirkonnas. Kolmandas osas tutvustatakse töö metoodikat –

uurimuse valimit, uurimismetoodikat ja tööd andmetega. Neljandas osas on esitatud uurimuse tulemused ning viimases osas autori arutelu ja järeldused.

Töö koostamisel kasutati tehisaru (ChatGPT) abivahendina allikate tõlkimisel ning teksti toimetamisel (OpenAI, 2026). Tehisaru ei ole kasutatud sisuliste järelduste tegemiseks ega allikate asendamiseks, vaid toetava töövahendina. Kõik töö sisulised valikud, analüüs ja järeldused on töö autori tehtud ning põhinevad kasutatud allikatel ja läbiviidud intervjuudel.

1. Maapiirkond

1.1. Maapiirkonna määratlus

Kui ajaloos on linna eristanud maapiirkonnast linnamüürid ja muud kaitserajatised, siis tänapäeval ei ole maa ja linna vahelised piirid nii selged. Varasem suurem kontrast nende vahel on hägustunud rahvastiku suurenenud liikumise ja ümberpaiknemise tulemusel. Maapiirkonna mõiste tähendus võib erineda sõltuvalt diskursuse tüübist, erinevast teadlaste koolkonnast või ka riigiti. Ühtne definitsioon maapiirkonna mõistele puudub. Maapiirkonna seletamise suurimaks kitsaskohaks peetakse ühiste tegurite puudumist, mille abil iseloomustada kõiki maapiirkondi. Samuti on maapiirkonna mõiste ajas muutunud tänu ühiskonna linnastumisele. (Maaelu arengu aruanne, 2011) Käesolevas alapeatükis on välja toodud erinevad maapiirkonna seletamise võimalused.

Väga pikalt on kestnud vaidlused, kuidas defineerida mõistet maapiirkond (ing. rural). Rye (2006) järgi on maapiirkonda proovitud defineerida ühest küljest kindlate territooriumide või ühiskondade kaudu objektiivsete mõõdikutega. Sotsiaalset suhtlust nendes piirkondades on kirjeldatud ja selgitatud teoreetiliste vaatenurkade abil. Teisest küljest on sellist lähenemisviisi korduvalt kahtluse alla seatud ja vaidlustatud niisugust maapiirkonna mõiste kasutamise asjakohasust. Newby (1980) järeldus on, et maapiirkonnal puudub sotsioloogiline tähendus ja ükski maapiirkonna sotsioloogiline definitsioon ei ole vastuvõetav. Samuti ei ole maapiirkond ajas püsiv, vaid sotsiaalselt muutuv konstruktsioon.

1990. aastatel pakkuti välja, et „maapiirkonda” võiks käsitleda subjektiivse ja sotsiaalselt konstrueeritud nähtusena, mis asub inimeste mõtetes, mitte materiaalse ja objektiivse reaalsusena. Maapiirkonnaks ei peeta territoriaalset üksust, vaid see tuleneb sotsiaalsetest kokkulepetest. See on midagi, mida kasutame oma igapäevamaailma mõtestamiseks. Selle asemel, et aru saada, kuidas maapiirkonda defineeritakse, peaksime hoopis aru saama, kuidas me sotsiaalselt seda kirjeldame. (Rye, 2006)

Geograafiaprofessor Hugh D. Clout (1984) on koostanud nimekirja omadustest, mis eristavad maapiirkonda linnalisest piirkonnast. Nimekirja kuuluvad järgmised punktid:

- madal asustustihedus;
- tugev identiteet kodupaiga suhtes ja personaalsete kontaktide võrgustikud;
- nõrgad taristute ja teenuste võrgustikud;
- madal tööstustootmise ja kontoritöö hõive;
- tihedad personaalsete kontaktide võrgustikud;

- põllumajandusmaa ja metsamaaga domineeriv maastik.

Linnapiirkond on sageli privilegeritud ning maapiirkonda seletatakse sellena, mis ei ole linn või mis jääb linnast välja. Samuti ei ole linna mõiste üheselt defineeritud ning linna juriidiline mõiste on riigiti varieeruv. Eesti Entsüklopeedia järgi on Eestis linn üldjuhul vähemalt 1000 alalise elanikuga tiheasustusega asula. Seletades maapiirkonda linna definitsiooni abil on Eestis maapiirkonnaks vähem kui 1000 elanikuga asula, kus inimesed elatuvad tihtipeale põllumajandusest ja kus rahvastiku tihedus ei ole suurem kui 150 km² (Statistikaamet, 2025).

Siiski ei saa võtta maapiirkonda ja linna täielike vastanditena, sest piirid nende kahe mõiste vahel on hägustunud. Numbrilised parameetrid on küll paika pandud, kuid ka nendes on näha palju erandeid ja need kirjeldavad maapiirkonda pigem juriidilisest vaatest. Maapiirkonna mõiste defineerimise asemel peaks hoopis viitama selle eripäradele, nii positiivsetele kui ka negatiivsetele. Maaelu arengu aruandes (2011) on välja toodud, et maaelu ei saa võtta kui reaalselt nähtust, vaid keskendumaks sotsiaalsele konstruktsioonile ehk sellele, millega seda mõistet seostatakse. Ühest küljest saab võtta maad kui geograafilist piirkonda koos isäralike sotsiaalsete ja looduslike omadustega. Teisalt on see kollektiivne kujutluspilt ühest sotsiaalsest konstruktsioonist.

1.2. Maaelu äärmuslikud käsitused

Käesolevas alapeatükis avatakse kahte erinevat vaadet maapiirkonnale, tuginedes Rye (2006), Nugin (2014) ning Hendry & Kloep (2004) käsitustele.

Rye (2006) on leidnud, et maapiirkonnaga seostatakse erinevaid sotsiaalse elu abstraktseid tunnuseid, mis on tihti normatiivselt laetud. Sellisteks tunnusteks on näiteks traditsioonilisus, tihedad sotsiaalsed struktuurid ja kogukonnatunne. Samuti peetakse maapiirkonda loomulikumaks kui linnakeskkonda. Loomulikkust hinnatakse enamasti positiivseks küljeks ja üheks suurimaks eeliseks linna ees või isegi maainimeste moraalseks aluseks. Maapiirkonnas inimesi peetakse üksteisega lähedasemateks, sest “kõik tunnevad kõiki”. Tänu sellele tekib maapiirkondades tugevam kogukonnatunne ning inimesed hoolivad üksteisest rohkem ja on altimad teiste elus osalema. Samuti astutakse väljakutsetele vastu ühiselt nii, et igaüks annab oma panuse.

Lisaks omistatakse maapiirkonnale tihtipeale hinnangud, mis peavad seda ilusamaks linnamaastikest (Rye 2006; Hendry & Kloep 2004). Maapiirkonnaga seostatakse abstraktseid omadusi nagu lihtsus, turvalisus, lõõgastus, tervislikkus. Just neid positiivseid omadusi

kasutatakse arvamustes, kus peetakse maapiirkonda atraktiivseks laste kasvatamiseks parema füüsilise ja sotsiaalse keskkonna tõttu. Selline nägemus loob mulje maapiirkonna ja selle elanike süütusest ning maaelust kui rahulikust ja vaiksest idüllist. Maapiirkonnale omane rahumeelsus on kontrastis linnale omase rahutuse ja pideva liikumisega, avalikkuse silmis pakub maapiirkond kõrget elukvaliteeti. Maal elavad lapsed-veedavad tihtipeale rohkem aega õues ning on tihedamalt seotud looduslike kooslustega, nende mänguruumis on rohkem võimalusi iseseisvalt avastada.

Vastandina maaelu idüllile (Rye, 2006) leitakse maaelu igavam, tagurlikum, vähem moodne või isegi õudne olevat. Sotsiaalselt tugevad kogukonnad ei soodusta sidemeid ainult heas mõttes, vaid annavad ka võimaluse range sotsiaalse kontrolli loomiseks. Erinevused paistavad paremini silma ning neid taunitakse rohkem. Kohalikul kogukonnal on rohkem vahendeid hälbivaid kogukonnaliikmeid normidega kaasa minema sundida ning seda peetakse pigem maapiirkonna negatiivseks tunnuseks. Rye väidab, et noored tunnetavad maaelu negatiivse küljena selle läbipaistvust, olukorda kus “kõik tunnevad kõiki”, maapiirkond on samal ajal nii hooliv kui ka kontrolliv. Noored peavad maaelu isegi primitiivseks. Eeldatakse, et uued teadmised ja ideed liiguvad maapiirkonda linnakeskkonnast. Samuti seostatakse maapiirkonnaga ameteid, mis ei nõua kvalifikatsiooni ning vajavad füüsilist tööd. Maapiirkonnad on saanud igava koha kuvandi, sest linna peetakse sellega võrreldes energilisemaks ja elavamaks. Maal elavaid kogukondi nähakse vähearenenud, mahajäänud ja vanamoodsatena.

Hendry & Kloep (2004) käsitlevad maapiirkondade kitsamat võimaluste valikut. Halvem juurdepääs haridusele, vähesed kättesaadavad teenused ning piiratum valik meelelahutusvõimalusi. Maapiirkondades elavad pered võivad kogeda raskusi nagu isolatsioon, materiaalsed raskused, toetuse puudumine ja laste vähesed suhtlemisvõimalused. Hendry & Kloepi järgi ei pruugi maapiirkonna vastakad käsitlused olla omavahel täielikult vastuolus, kuna inimeste arusaamad sellest keskkonnast võivad elu jooksul muutuda. Lapsepõlves kogetud positiivsed kogemused võivad hiljem asendada kriitilisema vaatega, eriti kui esile kerkib sotsiaalsete suhete puudumine eakaaslastega. Maapiirkonna elu tähendused kujunevad individuaalselt ja muutuvad ajas, sõltudes inimese vajadustest ja ootustest.

Nugini (2014) järgi kujutab Eesti meedias ja ajakirjanduses suur hulk artikleid maapiirkonda kui majanduslikult ja struktuurselt marginaliseerunud ja välja surevat kohta. Maapiirkondade mainet mõjutavad negatiivselt tihtipeale ka omavalitsusused, mis on silma jäänud skandaalide või ebaefektiivse tegevusega. Artiklites kasutatakse hulgaliselt

omadussõnu, mis viitavad hääbumisele, unustamisele ja kadumisele, näiteks „pleekinud“ ja „põlenud“. Samuti kirjeldavad artiklid külade hääbumist: „varasemalt oli pood, lasteaed ja kool, enam pole midagi“. Paikade väljasuremise protsessi peetakse mitmetel juhtudel pöördumatuks.

Positiivset külge välja toovad artiklid (Nugin, 2014) rõhutavad pehmeid väärtusi nagu kogukond, rahu, traditsioonid ning muu taoline. Lisaks seostub maapiirkond paljudele teatava nostalgiga ehk maapiirkonna kujutis konstrueeritakse Nugini arvates meie peas tavaliselt mineviku kaudu ja rahvusliku ajaloo raamistikus, nagu ka mujal maailmas. Maal tegutsev kogukond tegutseb ühise eesmärgi nimel. Keerulised olukorrad pigem just liidavad inimesi ning panevad koos tegutsema. Kogukonnaelu mõiste on maaeluga olnud sedavõrd seotud, et neid on peetud isegi sünonüümideks. Maapiirkonna elanikke kujutatakse julgete, vastupidavate, töökate, taibukate ja nutikate inimestena. Maainimesed suudavad leida probleemidele lahendused, elu ei peatu probleemi korral ning alati tuleb edasi liikuda. Kuigi maapiirkonnas võib elu nõuda rohkem pingutust, siis maainimesed siiski naudivad elu, sest nad on raskustega harjunud.

2. Noored ja noorsootöö maapiirkonnas

2.1. Noorte vaade maapiirkonnale

Keskkond mängib olulist rolli noore kujunemisel ning tähtis on ka see, kuidas noor ise oma elukeskkonda tajub. Käesolevas alapeatükis käsitletakse, millisena noored maapiirkonda näevad ning kuidas see mõjutab nende hoiakuid ja otsuseid.

Rye (2006) uuring Norra maapiirkonna noorte seas näitas, et noorte hoiakud maapiirkonna suhtes ei ole ühtsed. Maapiirkonda tajuti korraka rahuliku ja ajast maha jäänuna ning paljud noored tundsid, et seal ei ole piisavalt võimalusi. Mõiste „igav“ osutus eriti polariseerivaks: osa noori seostas seda tugevalt maapiirkonnaga, teised lükkasid selle täielikult tagasi. Positiivsemalt suhtusid maapiirkonda poisid, pikema kohaliku taustaga noored ning põllumajandusega seotud peredest pärit noored, kellest paljud plaanisid talupidamise üle võtta.

Rootsis ja Norras läbi viidud uuringus (Hendry & Kloep, 2004) jagunesid noored oma vaateid maapiirkonnale kolme gruppi: jääjad, tagasipöördujad ja lahkujad. Jääjad suhtuvad maaellu kõige positiivsemalt. Nad osalevad aktiivselt kodu- ja piirkondlikes tegevustes, ei pea

meelelahutusvõimaluste vähesust probleemiks ja näevad maapiirkonda hea kohana laste kasvatamiseks. Nende jaoks on akadeemilistest saavutustest olulisemad pere loomine ja töö leidmine ning jäämise põhjustena tuuakse esile ilus looduskeskkond ja kokkuhoidev kogukond. Lahkujad suhtuvad maaellu kõige kriitilisemalt. Nad tajuvad maapiirkonda piirava keskkonnana, kus puuduvad eneseteostusvõimalused ning kogukonna normid on liiga jäigad. Samuti tunnevad nad sagedamini võõrandumist nii kogukonnast kui ka perekonnast. Tagasipöördunud paiknevad nende kahe grupi vahel. Nad näevad kogukonnaelus nii toetust kui ka ahvistust, soovivad maailma avastada ja end arendada, kuid peavad maapiirkonda siiski tulevikus heaks kohaks laste kasvatamiseks. Samal ajal võib neil tekkida sisemine konflikt, kuna lahkumist võidakse tajuda oma kogukonna reetmisena. (Hendry & Kloep, 2004)

Rye (2006) käsitluses selgus, et noorte käsitlust maaelust mõjutab nende perede klassipositsioon. Maapiirkonda idealiseerivad nii noored, kelle vanematel on kõrge majanduslik ja kultuuriline kapital, kui ka need, kelle vanemate mõlemad kapitalivormid on madalad. Kõrgema kapitaliga perede noored kuuluvad sageli piirkonna mõjukamatesse sotsiaalsetesse gruppidesse, samas kui madalama kapitaliga noored võivad tajuda linnakeskkonda enda jaoks ebasoodsamana. Negatiivsemalt suhtuvad maapiirkonda sagedamini noored, kelle vanematel on kõrge kultuuriline, kuid madal majanduslik kapital või vastupidi, nähes linnas rohkem võimalusi ja eneseteostust.

Nii formaalne kui ka mitteformaalne haridus on olulised maapiirkondade noorte NEET-noorte seisundi ennetamisel (Flynn, 2024). Simões (2024) on leidnud, et maapiirkondade noored saavutavad hariduses sageli linnaõpilastest nõrgemaid tulemusi. Seda mõjutavad sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus, piiratud ligipääs haridusressurssidele, koolide kaugus ja sulgemisoht ning õpetajate vähesus ja ebapüsivus. Flynn'i (2024) järgi mõjutavad hariduse väärtustamine ja usaldus haridussüsteemi vastu otseselt hariduspoliitika ja õppijate võimalusi. Seetõttu tuleb haridusprogrammide kavandamisel arvestada maapiirkondade kultuuriliste ja sotsiaalsete eripäradega, et parandada noorte ligipääsu haridusele ja vähendada NEET-noorte osakaalu. Ferreira jt (2024) rõhutavad, et maapiirkondade NEET-noortele suunatud algatuste puhul on eriti tõhusad kohalikud ja alt-üles projektid, kuna need arvestavad kogukonna eripäradega ning toetavad noorte osalust ja sotsiaalset kaasatust.

2.2. Eesti maapiirkonna noored

Eestis, kus rahvastik on ebaühtlaselt jaotunud ning linnastumine olnud märkimisväärne, on maapiirkondade roll ja tähendus ajas muutunud. Need muutused mõjutavad noorte elu, nende

liikumisvõimalusi, valikuid ja tulevikuperspektiive. Noort ümbritsev keskkond kujundab tema identiteeti, sotsiaalseid suhteid ja eneseteostusvõimalusi. Käesolev peatükk käsitleb Eesti noorte elu maapiirkonnas ning tegureid, mis neid mõjutavad, tuginedes Nugini (2014; 2020), Annisti (2017) ning Allemann ja Teidla-Kunitsõni (2023) artiklitele.

Nugin (2014) on uuringutes leidnud, et Eesti maapiirkondade kujunemist mõjutanud mitmed ajaloolised muutused ja ühiskondlikud üleminekud. Haldusreformid ja kohalike omavalitsuste ümberkujundamine on avaldanud maapiirkondadele märkimisväärset mõju ning muutused on seal sageli nähtavamad kui linnades. Maaelu muutuv iseloom võib kujundada ka noorte arusaama maailmast kui pidevalt muutuvast keskkonnast, kus ollakse valmis oma elus muutusi tegema. Nugin'i järgi kohatunnetus ja seotus elukohaga aitavad noortel kujundada kuuluvustunnet ning piirkondlikku identiteeti. See identiteet ei ole püsiv, vaid kujuneb sotsiaalsete protsesside käigus ning võib ajas muutuda. Maapiirkondade tähenduse ja kuvandi kujundamisel on oluline roll noortega tegelevatel spetsialistidel, kuid seda mõjutavad ka noorte lähiringkond ja laiemad ühiskondlikud arusaamad. Kui noortel on võimalus osaleda kogukonnaelus ja nad tunnevad end seal hästi, suureneb tõenäosus, et nad soovivad sinna jääda või hiljem tagasi pöörduda. Noorsootöötajad suunavad oma tegevusega samuti noorte hoiakuid ja kuuluvustunnet. Kogukonna toetus aitab sidet kodupiirkonnaga hoida, kuigi otsused lahkumise või naasmise kohta ei tulene üksnes emotsionaalsest kiindumusest. (Nugin, 2014)

Nugini (2020) järgi töötas 2017. aastal ligikaudu 65% maapiirkondade elanikest väljaspool oma koduomavalitsust. Pendeldamine on omane ka paljudele maapiirkondades elavatele kooliõpilastele, kes käivad kodust kaugemal koolis. Noorte liikumist linnadesse nähakse sageli sotsiaalse edenemisena, samas kui maale jäämist võidakse pidada mahajäämuseks. Samal ajal võib kodukoht ja sellega seotud identiteet toimida olulise ressursi ja eneseteostuse allikana, sõltuvalt paiga sümboolsest tähendusest. Erinevate paikade vahel liikumine aitab kujundada noorte kohaidentiteeti ning võimaldab oma kodukohta võrrelda ja hinnata. Annist (2017) märgib, et kuigi maapiirkond on muutunud elukohana populaarsemaks, käivad paljud maal elavad inimesed tööl lähedal asuvas linnas. Maapiirkonnast lahkumist mõjutab ka sotsiaalne tugivõrgustik – lahkumine on lihtsam noortel, kellel puuduvad tugevad sidemed kogukonnaga. Kogukondlikke suhteid mõjutab omakorda töö või õppimisega seotud pendelränne linna ja maapiirkonna vahel.

Nugini (2020) sõnul ei vali maapiirkondade pered lastele alati lähimat kooli, vaid sageli sõltub koolivalik lapsevanema töötrajektuurist. Kuna Eestis on vahemaad suhteliselt lühikesed, jäävad paljud inimesed oma kodukohaga seotuks, olles samal ajal töö või õppimise

tõttu igapäevaselt mobiilsed. Kuigi noored liiguvad enamasti maalt linna, toimub ka vastupidist rännet. Näiteks võivad lapsepõlves maal suvitavad noored hiljem täiskasvanuna sinna püsivalt elama asuda. Lisaks riigisisesele rändele on Eesti noored pärast Euroopa Liiduga liitumist aktiivsed ka välismaal õppijad ja töötajad.

Allemann ja Teidla-Kunitsõn (2023) on leidnud, et hajaasustusega piirkondades võib noorte kaasamisel olulist rolli mängida ka virtuaalne keskkond. Virtuaalne noorsootöö muutus populaarsemaks Covid-19 pandeemia ajal ning aitab maapiirkondades parandada noorte ligipääsu sellele.

2.3. Noorsootöö tähtsus noore arengu toetamisel

Noortekeskused pakuvad noortele avatud noorsootöö meetodil võimalusi oma ideid teostada, eriti maapiirkondades, kus ressursid on piiratud. Noorsootöö seaduse (Riigi Teataja, 2010) järgi on noorsootöö tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgeks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda. Noorsootöötaja on noore usaldusisik, kes toetab tema arengut. Käesolevas alapeatükis käsitletakse noorsootöötaja rolli noore elus ning noortekeskuse külastamise mõju noore arengule.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus (2020) on noortekeskuste miinimumstandardis sätestanud, et noortekeskus on avatud noorsootöö meetodil tegutsev noorsootööasutus, mis pakub noortele erinevaid arengu- ja eneseteostusvõimalusi. Noortekeskuse tegevustes saavad osaleda kõik noored vabatahtlikult. Keskus võib tegutseda nii füüsilises kui ka virtuaalses keskkonnas ning pakkuda lisaks avatud noorsootöö teenusele ka teisi noorsootööteenuseid, näiteks huvitegevust, nõustamist, noortelaagreid ja mobiilset noorsootööd. Noortekeskuse eesmärk on toetada noorte arengut, osalust ühiskonnas ning toimetulekut igapäevaelus. Avatud noorsootöö on noortele suunatud tööviis ja põhimõtete kogum, mille alusel luuakse noortele tingimused vabatahtlikuks osalemiseks ja enesearenguks. Selle keskmes on noorte huvidest, vajadustest ja eelistustest lähtuv tegevus, mis on arendav, osalust soodustav ning kõigile võrdselt kättesaadav. Avatud noorsootöö ei eelda noortelt eeltingimusi (nt oskusi või teadmisi), vaid pakub neile võimalusi tegutseda, õppida ja sotsialiseeruda turvalises keskkonnas. Selle meetodi kaudu toetatakse noorte aktiivsust, vastutustunnet ja ühiskonnaelus osalemist. (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, 2020)

Eesti noortekeskuste olukorra ülevaade (Jurkov jt, 2024) näitab, et noortekeskused on olulised kohaliku tasandi noorsootöö asutused, mis mängivad olulist rolli noorte kaasamisel ja nende vaba aja sisustamisel. Samuti selgub ülevaatest, et noorte arengule mõjub positiivselt kui noortekeskuste töösse on kaasatud vabatahtlikud. Nad rikastavad tegevuste mitmekesisust andes noortele uusi vaatepunkte ning ideid. Samuti aitavad vabatahtlikud soodustada kuuluvustunnet pakkudes neile lisatähelepanu. Noorte arengut piirava tegurina on leitud, et paljud noortekeskused on alarahastatud ja väheste ressurssidega, mis tingib selle, et alati ei ole võimalik pakkuda noorte vajadustele sobivaid tegevusi. (Jurkov jt, 2024)

Rannala ja Karu (2023) on leidnud, et noore kujunemist ja käitumist mõjutavad nii tema individuaalsed omadused kui ka ümbritsev keskkond. Tähtsal kohal on suhted erinevate keskkonnakihtidega ning ühiskondlik taust laiemalt. Viidates Bronfenbrenneri ökoloogilisele süsteemiteooriale (1979) leiavad Rannala ja Karu, et noore arengut tuleb mõista kui omavahel seotud mõjude võrgustikku, kus erinevad tasandid mõjutavad üksteist ja moodustavad tervikliku süsteemi. Mikrosüsteem hõlmab noore igapäevaseid suhteid ja keskkondi – pere, kool ja sõpruskond. Nende omavahelist seotust kirjeldab mesosüsteem. Eksosüsteem hõlmab noorest eemal olevaid tegureid, mis avaldavad tema elule mõju – erinevad institutsioonid ja spetsialistide tegevus. Makrosüsteemi moodustab ühiskonna ja kultuuri laiem raamistik, sealhulgas normid, väärtused ja uskumused. Kronosüsteem lisab ajamõõtme, tuues esile muutused, mis toimuvad noore elu jooksul. Kõik need tasandid on omavahel seotud, muutused ühes süsteemi osas võivad mõjutada noore käitumist ja arengut teistes valdkondades.

Rannala ja Karu (2023) kasutavad sildisiku mõistet – inimesed, kes aitavad noore tegutsemispotentsiaali toetada nende sotsiaalsetes võrgustikes. Sildisik on enamasti spetsialist, näiteks noorsootöötaja, kes ühendab noore mesosüsteemi tema eksosüsteemiga. Sildisiku ülesanne on luua usalduse abil sild noore kui inimese ja asutuste vahele, näiteks kohaliku omavalitsese tasemel. Spetsialist loob soosiva keskkonna, et noor saaks avastada tema ümber toimivat võrgustikku ning aitab seal olevatest võimalustest kinni haarata. Samuti võimendab noort ning aitab tal jõuda erinevate võtmeisikuteni.

Haugas ja Kendrali (2022) on välja toonud, et noorsootöö toetab noorte arengut mitmel tasandil ning aitab kaasa nende üldise heaolu kujunemisele. See ei piirdu ainult vaba aja tegevustega, vaid loob noortele võimalusi arendada suhtlemisoskust, iseseisvust, vastutustunnet ja koostööoskusi. Paljudele noortele võib noorsootöö pakkuda vajalikku tuge olukorras, kus koolis või igapäevastes suhteluses puudub usaldatav täiskasvanu või sõber. Sellisel juhul kujuneb noorsootööst turvaline keskkond, kus noor saab oma mõtteid väljendada, kogeda kaasatust ning tunda, et tema arvamusega arvestatakse. Hästi toimiv

noorsootöö aitab vähendada tõrjutuse riski, toetab vaimset heaolu ning julgustab noori aktiivsemalt ühiskonnaelus osalema. Nugin (2014) väidab, et noorsootöötajad loovad noortele võimalusi, kus noored saavad ise vastutada oma osalemise eest. Samas propageerivad noorsootöötajad maapiirkonnast lahkumist eneseteostuse eesmärgil, kuid seda sooviga meelde tuletada võimalust alati tagasi pöörduda. Lahkumist maapiirkonnast, enda arendamise eesmärgiga, nähakse tänapäeval loomuliku osana maanoorte elus.

Rämmeri jt (2021) uuringus tuli välja, et noortekeskse lähenemise järgi on noorsootöö eesmärk toetada noorte arengut ja heaolu, pannes rõhu nende vajadustele ning aktiivsele kaasamisele. See aitab noortel tunda end kindlamalt, olla rohkem kaasatud ning mõista paremini, et nad saavad ise oma elu kujundada. Selline lähenemine toetab ka noorte vaimset heaolu. Noorsootöös tähendab see, et tuleb arvestada noorte õigustega, pakkuda neile päris osalusvõimalusi, suhtuda nendesse lugupidavalt, arutada väärtusi ning luua toetav ja julgustav keskkond. Uuring näitab, et need põhimõtted on Eesti noorsootöös olulised, kuigi nende rakendamisel esineb ka raskusi.

Noortekeskuste mõju hindamise käigus (Talur & Taru, 2021) uuriti noortelt, kuidas on noortekeskuses käimine neid mõjutanud. Noored leiavad, et noortekeskuses käimine on muutnud nad avatumaks ja enesekindlamaks. Suurenenud on julgus suhelda, mis omakorda on laiendanud nende tutvusringkonda. Noortekeskus on pakkunud võimalusi arendada esinemisoskust ning andnud väärtuslikke kogemusi erinevate ürituste korraldamisel. Nende tegevuste kaudu omandatud teadmised, oskused ja vastutuse võtmise kogemus on olulised ka edaspidises elus. Projektide kirjutamine on andnud noortele väärtusliku koostöö- ja usalduskogemuse ning aidanud arendada projektikirjutamise oskust, vähendades samal ajal sellega seotud hirme. Noortekeskuse tegevuste kaudu on mitmed noored leidnud endale huvipakkuva eriala, millega soovivad tulevikus tegeleda. Samuti on nad õppinud ennast paremini tundma ning teadvustanud oma ootusi elule. Noortekeskuses õpitakse ka probleemidele lahenduste leidmist ning piiratud tingimustes tegutsemist. Samuti on noored leidnud tuge, mida mujalt ei pruugi saada. See keskkond loob hea enesetunde ja pakub võimalust igapäevamuredest eemalduda. Samuti on nad märganud, et noortekeskuses veedetud aeg vähendab ekraaniaega võrreldes kodus viibimisega. (Talur & Taru, 2021)

Karu ja Turk (2012) on välja selgitanud, et lapsevanemad mängivad olulist rolli noorte vaba aja sisustamise valikutes, kuna nemad otsustavad, millistes tegevustes on lastel lubatud osaleda, sealhulgas ka noortekeskuse külastamise. Seejuures mõjutab lapse osalemist suuresti lapsevanemate hoiak noortekeskuste suhtes ning nende väärtushinnangud, mis kanduvad sageli üle ka lastele. Karu ja Turki läbiviidud uuringud näitavad, et noored on aktiivsemad

juhul, kui ka nende vanemad ise osalevad huvitegevustes. Kuigi enamik Eesti lapsevanemaid peab noorsootöös osalemist oma lastele vajalikuks, peetakse haridust siiski esmatähtsaks. Samas on lastel üldjuhul võimalik ise otsustada, millega nad oma vaba aega sisustavad. Paljud lapsevanemad leiavad, et noorsootöö pakub noortele väärtuslikke kogemusi ja elamusi ning aitab luua uusi sõprussuhteid, eriti maapiirkondades, kus on lähenemine palju personaalsem. Sellises keskkonnas on ka keerulisem jääda anonüümseks, mis võib soodustada tihedamat kogukondlikku sidet. Lisaks näevad lapsevanemad noorsootöös olulist rolli noorte tööeluks vajalike oskuste ja teadmiste arendamisel. Nii noored ise kui ka nende vanemad on täheldanud positiivseid muutusi noorte vastutustunde kasvus ja eneseteadlikkuse arengus. Kuigi leidub ka lapsevanemaid, kes ei pea noorsootööd oma lapse arengu seisukohalt oluliseks, on neid pigem vähe. Samuti annab noortekeskuses viibimine lapsevanematele kindlustunde, et nende laps viibib turvalises ja arendavas keskkonnas, mitte ei veeda aega tänaval. (Karu & Turk, 2012)

Nugin (2020) on märkinud, et noorte mobiilsust mõjutavad tihti bussigraafikud, mis omakorda mõjutavad noorte võimalusi osaleda erinevates arengut toetavates tegevustes. Busside graafikutes tekkivad ajavahemikud võivad toetada noorte arengut, võimaldades osaleda trennides, huviringides ja noortekeskuste tegevustes ning kaasates ka neid noori, kes muidu võiksid kõrvale jääda. Samas võib liikumisvõimaluste puudumine piirata noorte osalemist tegevustes ning vähendada nende võimalusi sotsiaalsete oskuste, huvialade ja iseseisvuse kujunemiseks. Seetõttu võib transpordi kättesaadavus määrata, millistes tegevustes noored osalevad või millistest nad eemale jäävad.

3. Metoodika

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas hindavad maapiirkondade noortekeskuste olulisust noorte arengus lapsevanemad ja noorsootöötajad. Töö läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit, mille jaoks koguti andmeid kasutades individuaalintervjuusid.

3.1. Valim

Uurimuse sihtrühmaks olid maapiirkonna noortekeskuste noorsootöötajad ning neid noortekeskuseid külastavate noorte vanemad. Valimi moodustasid ühe valla nelja maapiirkonnas

asuva noortekeskuse 4 noorsootöötajat ning neid noortekeskusi külastavate noorte 6 vanemat. Vastanud lapsevanematest oli üks isa ja viis ema vanuses 29-44. Intervjuule vastanud vanemate lapsed on kahe esimese kooliastme ehk 1.-6. klassi õpilased. Lapsevanematest kolmel külastab noortekeskust kaks last, kahel üks laps ning ühel lapsevanemal kolm last. Neli uurimuses osalenud noorsootöötajat on vähemalt kahe aastase kogemusega ning jäävad vanusesse 31-46. Lapsevanemad kaasati uuringusse noorsootöötajate abil, sest neil on olemas tutvused ja ülevaade lapsevanematest, kes on valmis küsimustele vastama ja kaasa rääkima.

3.2.Uurimismeetod ja -protsess

Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuu abil. Intervjuu koosnes 14st küsimusest, mis olid sõnastatud neljast uurimisküsimusest lähtudes. Intervjuu teemad hõlmasid küsimusi vaba aja veetmise võimaluste kohta, lapsevanemate hinnanguid sellele, kuidas noortekeskus on mõjutanud nende laste arengut ning noorsootöö probleeme ja väljakutseid maapiirkonnas (Lisa 1). Kõik intervjuud viidi autori poolt läbi ajavahemikus 4.–8. mai. Intervjuud toimusid ühe valla erinevates maapiirkondade noortekeskustes, mille noorsootöötajad olid uuringusse kaasatud vahendajatena intervjuueeritavate leidmisel. Noorsootöötajatega võeti ühendust telefoni teel ning nemad edastasid lapsevanematele info uuringu kohta neile tavapäraste suhtluskanalite kaudu. Seejärel leppis autor lapsevanemate ja noorsootöötajatega kokku intervjuude toimumise ajad. Kokkulepitud aegadel külastas autor vastavaid noortekeskusi ning viis intervjuud lapsevanematega silmast silma läbi privaatses ruumis, kus viibisid töö autor ja intervjuueeritav. Kõik intervjuud viis läbi sama uurija, et tagada intervjuude läbiviimise usaldusväärsus. Vastanutel oli intervjuu vältel võimalik küsida täpsustusi küsimuste kohta. Ühe intervjuu pikkus oli keskmiselt 20 minutit.

Intervjuudest kogutud andmeid on töös kasutatud nii, et intervjuueeritava isik ei ole tuvastatav. Intervjuueeritavaid teavitati nende loobumise võimalusest igal ajahetkel. Kõik vastanud andsid nõusoleku intervjuu salvestamiseks ning salvestuse kasutamiseks uurimistöö kirjutamisel. Intervjuu transkriptsioonidest on eemaldatud nimed ja kohad, mis võivad aidata vastanute isikut tuvastada.

3.3. Tulemused

Andmed transkribeeriti kasutades programmi Tekstiks (Olev & Alumäe, 2024) ning analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Kodeerimise viisiks oli suunatud kodeerimine, mis lähtus uurimisküsimustest. Esmalt eristati intervjuude transkriptsioonidest lõigud, mis sisaldasid infot erinevatele uurimusküsimustele vastamiseks. Seejärel anti igale lõigule kood. Kodeerides loodi koodipuu (Lisa 2). Analüüsi käigus loodi alakategooriad ja katekooriad, mis kordusid erinevate lastevanemate ja noorsootöötajate kogemustes. Kodeerimisel hoiti lahus noorsootöötajate ja lastevanemate vastused, et neid oleks võimalik hiljem omavahel võrrelda.

4. Tulemused

Antud peatükis antakse ülevaade uurimustulemustest lähtudes uurimusküsimustest:

1. Missugust rolli mängib noortekeskus maapiirkonna noore igapäevaelus lapsevanemate arvates?
2. Millist rolli noore arengus näevad lapsevanemad maapiirkonna noortekeskusel?
3. Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootöötajate hinnangul?
4. Milliseid probleeme ja väljakutseid näevad noorsootöötajad ja lastevanemad maapiirkondade noortekeskustel noorte arengu toetamisel?

4.1. Noortekeskuse roll maapiirkonna noore igapäevaelus lapsevanemate vaates

Esimese ja teise kooliastme õpilased külastavad noortekeskusi mitu korda nädalas. Lapsevanemate sõnul külastatakse noortekeskusi rohkem siis, kui toimuvad erinevad üritused, sõbrad viibivad samal ajal noortekeskuses. Samuti on üheks külastamise põhjuseks see *kui on huviringid. Sest noortekeskus on huviringide lähedal* (LV 2). Samuti kasutatakse noortekeskust kohana, kus oodata huviringi või bussi. *Kui laps ei jõua enne huviringe koju tulla, peaks ta muidu niisama kas koolis ootama või õues olema. Kui tal on soov, siis saab ta minna noortekeskusesse* (LV 3). Lapsevanemate hinnangul on maapiirkonna noored looduslähedased ning veedavad rohkem aega õues, mida saavad ära kasutada ka noortekeskused, viies tegevusi siseruumidest väliskeskonda. *Maapiirkonna noored ... tulevad tihtipeale ise igasuguste vahvate ideede peale. Näiteks onni ehitamine või midagi sellist* (LV 2). Samas leiti, et

noortekeskuse kvaliteet ei sõltu otseselt sellest, kas see asub maal või linnas, sest *huvitavad ja arendavad tegevused on seal ikkagi* (LV 5).

Noortekeskus pakub noortele sobiva keskkonna vaba aja veetmiseks. Lapsevanemate hinnangul on noortekeskus turvaline koht, kus noored saavad viibida täiskasvanu juuresolekul ning veeta aega mõtestatult. Vanemate sõnul annab noortekeskus noortele võimaluse olla väljaspool kooli ja kodu pingevabamas keskkonnas, sest seal on *vabam õhkkond kui koolis ja laps saab sõpradega koos olla ilma õppimise surveta* (LV 6). Samuti peeti oluliseks, et noortekeskus pakub noortele kuuluvustunnet ja kohta, kus teiste omavanustega suhelda, kuna *kodus ka ei saa noor alati omavanustega suhelda* (LV 6). Lapsevanemate hinnangul mõjutab noortekeskus positiivselt ka noorte enesetunnet ning pärast noortekeskuses käimist on laps *rõõmsam ja avatum* (LV 4). Lisaks leidsid lapsevanemad, et noortekeskus maapiirkonnas oluline huviringide ja erinevate tegevuste pakuja. Positiivsena toodi välja, et mitmed noortekeskuste huviringid on tasuta, mis muudab need perede jaoks kättesaadavamaks. Samuti hinnatakse noortekeskuste võimet noori kokku tuua, mida koduses keskkonnas on keerulisem korraldada. *Seltskonnaga suured mängud, koos tegemised, sellised asjad. Kodus ma ei suuda anda seda massi võimalust* (LV1).

Lapsevanemad peavad noorsootõtajat enda lapse jaoks usaldusväärseks täiskasvanuks, kelle poole on noorel võimalik pöörduda. *Mina võin selle välja tuua, et kui minu tüdruk langes musta auku, siis tegelikult oli noorsootõtaja, kelle poole ta just pöördus* (LV 2). Samas oleneb noortekeskuste tegevus lastevanemate sõnul noorsootõtaja isikust. *Kui noorsootõtaja on aktiivne ja noortekeskuses on huvitavaid tegevusi, siis noored tunnevad, et nende piirkonnas on midagi teha ja nad ei ole "mahajäetud". See loob rohkem sidet kodukohaga* (LV 4).

4.2. Maapiirkonna noortekeskuse roll noore arengu toetamisel lapsevanema vaates

Lapsevanemad on märganud, et noortekeskus on aidanud nende lapsel sotsiaalseid oskuseid arendada. Lapsevanemad hindavad noortekeskuse puhul seda, et *seal õpivad noored suhtlema teistsuguses keskkonnas, mitte õpetaja ja hinde pärast, vaid vabatahtlikult koos tegutsedes* (LV 6). Vanemate sõnul on noortekeskuses käimine aidanud noortel leida uusi sõpru, õppida teistega arvestama ning muutuda julgemaks suhtlejaks. *Kui nad hakkasid noortekeskusest käima, siis hakkasid nad rohkem sotsialiseeruma* (LV 1). Lastevanemad on märganud, et

noortekeskuse tegevustes osalemine on muutnud noori enesekindlamaks ja julgemaks uusi asju proovima. *Ta (noor) räägib rohkem sellest, mida ta arvab või tahab teha, ning tundub enesekindlam kui varem (LV 5).*

Lisaks sotsiaalsetele oskustele toetab noortekeskus noorte iseseisvuse ja vastutustunde arengut. Lastevanemate hinnangul õpivad noored ise oma aega planeerima. *Noor tunneb kella ja kui buss läheb, siis ta on kindlasti ka kohustatud jälgima aega (LV 2).* Lastevanemate sõnul saavad noored noortekeskuses arendada oma loovust ja proovida tegevusi, milleks kodus ei pruugi olla aega või võimalusi. Positiivsena toodi välja erinevad käelised tegevused, töötoad ja väljasõidud, mis pakuvad noortele uusi kogemusi ning *saab ka oma loovuse välja lasta ja ideede teostamiseks on tugi olemas, mida ma ise ei oskaks anda kodus (LV 3).* Vanemate hinnangul õpetab noortekeskus noortele oskusi ja teadmisi, *mille peale lapsevanemad isegi ei tule, mida võiks lastele õpetada (LV 5).* Lisaks hindavad lapsevanemad kui *noorsootöötajad kaasavad ka noori kogukonna üritustesse (LV 3).*

4.3. Noorsootöötajate hinnang maapiirkonna noortekeskustele noorte heaolu mõjutajana

Noorsootöötajate hinnangul külastatakse maapiirkondade noortekeskuseid aktiivselt. *Noorte puudust ei ole, noori meil on (NT 3).* Noorsootöötajad leidsid, et noortekeskusel on oluline roll noorte igapäeva elus, sest see hoiab noori ka pahandustest eemale. *Kui noortel hakkab igav siis on väga oluline, et noortekeskus olemas oleks, sest siis nad ei hakka nii palju rumalusi välja mõtlema (NT 1).* Noorsootöötajate sõnul on noortekeskus maapiirkonnas üheks väheseks kohaks, *kus noored tegelikult ka saavad omavahel suhelda vabal ajal (NT 3).*

Noorsootöötajate sõnul külastavad noored noortekeskust erinevatel põhjustel, kuid sageli nähakse selles turvalist kohta, kuhu tulla pärast kooli ja *ta ei pea üksi kodus olema (NT 2).* Lisaks leidsid noorsootöötajad, et noortekeskus pakub noortele kohta bussi või huviringi ootamiseks. *Oleme küll ka bussipaviljon, aga neil noortel on kuskil vaja ikkagi olla (NT3).* Noorsootöötajad tõid välja, et noortekeskus pakub noortele lisaks tegevustele ka sotsiaalset tuge ja võimalust luua suhteid eakaaslastega. Nende hinnangul ei tule noored noortekeskusesse niisama, vaid *ta tegelikult otsib omale sõpru (NT 4).* Samuti peeti oluliseks, et noortekeskus oleks koht, kus noor saab vajadusel abi ja tuge. Noorsootöötajad leiavad, et noortekeskus pakub erinevaid tegevusi nii, et *vähemalt ühe või kaks tegevust leiab iga noor endale (NT 2).* Samuti usuvad noorsootöötajad, et noored saavad mõjutada neile pakutavate

tegevuste valikut. *Kui mõned noored näitaksid väga palju üles huvi ja initsiatiivikust, et laiendada seda teenuste valikut, siis ma arvan, et leitaks igale noorele mingi tegevus* (NT 1).

Noorsootöötajate hinnangul toetab noortekeskus eelkõige noorte sotsiaalsete oskuste arengut. Noorsootöötajate sõnul annab noortekeskus noortele võimaluse suhelda erinevas vanuses eakaaslastega ning õppida igapäevaste olukordade kaudu teistega arvestamist ja probleemide lahendamist. Noored saavad omavahel kokkuleppeid saavutada näieks *käia läbi mingite xboxis mängimiste järjekorra klatimisel või midagi sellist* (NT 1). Samuti töid noorsootöötajad välja, et noortekeskus võimaldab noortel suhelda sõpradega, kellega koolis alati kokku ei satuta, sest *vahetunnid ei klapi ... noortekeskus on see koht, kus nad jälle saavad hängida* (NT 3). Noorsootöötajad loovad ka keskkonna ja viivad läbi tegevusi, kus *noor saab ennast ületada ja enda mugavustsoonist välja astuda* (NT 1).

Noorsootöötajate hinnangul õpivad noored noortekeskustes veel projektide kirjutamist ning saavad kaasa aidata erinevate sündmuste korraldamisel. *Projekti kirjutamisel said noored proovile panna oma koostöö oskused* (NT 1). Tegevused, mis erinevad igapäeva tegemistest tekitavad noorsootöötajate sõnul noortes rohkem emotsioone *nagu "oi kui äge" või "teeme veel sellist asja"* (NT 2), ning need annavad ka motivatsiooni edaspidi erinevatel ürituste korraldamisel osaleda. Lisaks peavad noorsootöötajad oluliseks, et *noorel tekib suurem side kogukonnaga ja nad aitavad ise näiteks talgude käigus, kogukonnas midagi korda teha* (NT 2). Teisest küljest tutvustavad noorsootöötajad noortele võimalusi ka oma kodukohast kaugemal.

Noorsootöötajad leidsid, et nende ülesanne on toetada noorte arengut, kuulata nende mõtteid ja muresid ning julgustada noori oma ideid ellu viima. *Mõnikord räägivad noored noorsootöötajatega ka sellistest teemadest, mida nad ei julge vanemate või õpetajatega arutada* (NT 3). Nende hinnangul suudavad nad luua keskkonna, kus noor tunneb ennast pingevabalt ja julgeb ennast avada. *Noortekeskuses on lastel veel üks lisa täiskasvanud, kelle ees justkui ei ole kohustusi, ei kooli õppimiskohustust ega muid lapseks olemise kohustusi* (NT 1).

4.4. Maapiirkondade noortekeskuste probleemid noorte arengu toetamisel

Noorsootöötajate hinnangul osalevad vanemad noored noortekeskuse tegevustes vähem, kuna maapiirkonnas *ei ole pakkuda nendele vanematele noortele, mida nad ootavad, selliseid huviringe, mis on suuremas linnas* (NT 4). Seetõttu liiguvad vanemad noored pärast kooli sageli linna huviringidesse. Maapiirkonnas peavad noorsootöötajad enda sõnul *paindlikumad olema ning arvestama noore teiste huviringidega, mõnda tegevust peab tegema*

võib-olla mitu korda, sest mõni noor ei saa osaleda aga väga tahab (NT 2). Samuti selgus noorsootöötajate vastustest, et üheks väljakutseks on tegutsemine piiratud ressursidega. Paljude noortekeskuse pakutavate huviringidega ei ole võimalik jätkata, sest puuduvad vahendid juhendajate tasustamiseks. Piiratud võimaluste tõttu *ei saa pakkuda nii palju tegevusi kui noored ise sooviksid* (NT 3). Samuti toodi noorsootöötajate poolt välja, et alati ei pruugi noor leida endale noortekeskusest parima eeskujuga sõpru ning sellisel juhul võivad lapsevanemad keelata noorel noortekeskuse külastamise. Selle vältimiseks peavad noorsootöötajad oluliseks noortega kokkulepped, *noor peab teadma, et kõik ei ole lubatud, mis ta noortekeskuses soovib teha* (NT 1).

Lapsevanematele on silma jäänud, et vanemad noored külastavad noortekeskust harvemini. *Tegevused sobivad rohkem noorematele ning teismelistele võiks olla rohkem võimalusi ja kaasamist* (LV 4). Lisaks on nad täheldanud, et last mõjutab seltskond, kes noortekeskuses viibib, *kõik sõltub väga sellest, kes seal koos käivad ja milline õhkkond parasjagu on* (LV 6). Lapsevanemad leiavad, et maapiirkonnas ei leidu noortele piisavalt erinevat huvitegevust ning samuti on tase tihtipeale madalam. Kui noored käivad juba kaugemal koolis või huviringis, *siis nad ei jõua õhtul siia (maapiirkonda) noortekasse tulla* (LV 5).

Digivahendite kasutamise osas leidsid lapsevanemad, et noortekeskuse roll on aidata vähendada ekraaniaega ning *tuua noored omavahel kokku, et nad ei suhtleks ainult omavahel telefonides ja internetis* (LV5). Samas tõid noorsootöötajad välja, et noortekeskuses ei ole digivahendite kasutamisele rangeid piiranguid ning mõni noor võib veeta seal pikalt aega ekraani taga. *Noored tulevad, kaovad ekraani ette ... siis võib juhtuda, et ta on mitu tundi mänginud* (NT 1).

Nii lapsevanemad kui ka noorsootöötajad peavad suurimaks väljakutseks transpordiga seotud probleeme. Noorsootöötajad on tähele pannud, et noore valikud sõltuvad sellest, kuidas tal on võimalik koju saada. *Bussiajad ja koju saamise pinged, see dikteerib noore jaoks selle, millist, kas ja kui paljudes huviringidest ta osaleb* (NT 1). Samuti sõltub noortekeskuse külastajate arv transpordist, *kui nüüd kell kolm läheb buss ära ja terve noortekeskus on tühi* (NT 2). Lapsevanemate hinnangul on samuti transpordiga keeruline. *Kui bussid ei käi hästi või vanemad on tööl, siis jäävadki võimalused kasutamata* (LV 6). Lapsevanemate sõnul takistavad pikad vahemaad noortekeskuste külastamist, sest *kui üldse transporti ei ole, siis jääbki osa noori lihtsalt koju, isegi kui nad tahaksid minna* (LV 5).

5. Arutelu

Käesolevas peatükis arutlen maapiirkonna noortekeskuse olulisusele antud hinnangute kattuvuse ja erinevuse üle lapsevanemate ja noorsootöötajate vaates ning võrdlen enda poolt läbi viidud uuringu tulemusi töö teooriaosas viidatud artiklite ja teaduskirjandusega.

Uurimistulemustest selgus, et noortekeskusi nähakse maapiirkonnas olulise kohana, kus noored saavad turvaliselt ja arendavalt aega veeta. Maapiirkonnas kannab noortekeskus tihti ka kogukonna edendaja rolli, kaasates noori ka kogukonna tegemistesse. Maapiirkondades peavad noorsootöötajad arvestama rohkemal määral noorte transpordivõimaluste ning väheste huvitegevuse valikuga.

Uurimistulemused kinnitavad varasemaid käsitlusi, mille järgi nähakse maapiirkonda samaaegselt nii idüllilise kui ka marginaliseerunud kohana (Rye, 2006; Hendry & Kloep, 2004). Intervjuudest ilmnes, et lapsevanemad hindavad maapiirkonna puhul turvalisust, rahhulikku keskkonda ja looduslähedust. Samuti leiti, et noortekeskus aitab noori hoida eemal probleemkäitumisest ning pakub neile kindlat kohta pärast kooli viibimiseks. Need tulemused kattuvad Rye (2006) käsitlusega maaelust kui tihedate sotsiaalsete sidemetega keskkonnast, kus kogukondlik kontroll ja läbipaistvus võivad toimida noori toetava tegurina.

Lapsevanemad kui ka noorsootöötajad nägid noortekeskust maapiirkonnas turvalise ja toetava keskkonnana. Lapsevanemad rõhutasid eelkõige turvatunnet, mida annab teadmine, et noor viibib täiskasvanu järelevalve all ning ei pea pärast kooli üksi olema. Noorsootöötajad kirjeldasid noortekeskust rohkem kohana, kus noored saavad pingevabalt suhelda, puhata koolikohustustest ning vajadusel abi ja tuge otsida. Sellest võib järeldada, et lapsevanemad väärtustavad noortekeskuse puhul eelkõige turvalisust ja järelevalvet, samas kui noorsootöötajad keskenduvad rohkem noorte emotsionaalsele heaolule ja sotsiaalsele toetamisele. Need tulemused toetavad Karu ja Turki (2012) seisukohti mille järgi peavad lapsevanemad noorsootööd oluliseks just turvalise keskkonna ja sotsiaalsete suhete loomise seisukohalt.

Nii lapsevanemad kui ka noorsootöötajad pidasid noorsootöötaja rolli maapiirkonnas väga oluliseks, kuid nende rõhuasetused erinesid. Lapsevanemad kirjeldasid noorsootöötajat eelkõige usaldusväärse täiskasvanuna, kelle poole noor saab probleemide korral pöörduda. Noorsootöötajad ise nägid oma rolli laiemalt, rõhutades noorte arengu toetamist, ideede elluviimise julgustamist ning noorte kuulamist. Seega ilmneb, et lapsevanemad väärtustavad rohkem noorsootöötaja toetavat ja turvalisust pakkuvat rolli, samas kui noorsootöötajad näevad ennast ka noorte arengu suunajate ja kogukonna ühendajatena. See kinnitab Rannala

ja Karu (2023) käsitlust noorsootõtajast kui „sildisikust“, kes ühendab noore erinevate tugivõrgustike ja võimalustega. Lapsevanemate vastused näitasid, et noorsootõtaja isik ja aktiivsus mõjutavad otseselt noorte osalemist noortekeskuse tegevustes. Samuti on maapiirkonnas noorsootõtajal tugev roll kogukonna edendamisel, kaasates tegevustesse noori ning liites erinevaid generatsioone. See aitab noorel kujundada kogukonnatunnet ja tugevdada seotust oma kodukohaga, mis võib tulevikus mõjutada tema otsust jääda maapiirkonda elama või sealt lahkuda (Hendry & Kloep, 2004).

Lapsevanemad ja ka noorsootõtajad leidsid, et noortekeskuses käimine toetab noorte sotsiaalsete oskuste arengut. Noorsootõtajad kirjeldasid arengut peamiselt läbi igapäevaste suhtlusolukordade, konfliktide lahendamise ja koostöö õppimise. Lapsevanemad seevastu märkasid rohkem muutusi noorte käitumises ja enesekindluses, tuues esile suurema avatuse, julguse suhelda ja uute sõbrussuhete tekkimise. See näitab, et noorsootõtajad märkavad rohkem protsessi ennast, samas kui lapsevanemad tajuvad selle tulemusi noore igapäevases käitumises. Need tulemused kattuvad Taluri ja Taru (2021) uuringuga kus uuriti noorte endi hinnanguid noortekeskuste mõjule, mille tulemustest selgub, et noored ise tunnetavad muutusi oma suhtlemisoskustes, enesekindluses ja avatuse suurenemises.

Lisaks näitasid tulemused, et maapiirkonna eripärad mõjutavad tugevalt noorte võimalusi osaleda huvitegevustes ja noorsootöös. Ühe suurima probleemina toodi välja transpordiga seotud raskused. Noorsootõtajad kirjeldasid probleemi peamiselt tegevuste korraldamise seisukohalt, sest noorte osalemine sõltub bussigraafikutest ning noortekeskus võib pärast viimase bussi väljumist kiiresti tühjaks jääda. Lapsevanemad keskendusid rohkem pere võimalustele noori transportida ning sellele, kuidas kehvad ühendused piiravad noorte ligipääsu huvitegevusele. See näitab, et kuigi probleem on mõlema osapoole jaoks sama, kogetakse selle mõju erinevatest rollidest lähtudes. Need tulemused kattuvad Nugini (2020) käsitlusega, mille järgi mõjutavad maapiirkondade noorte mobiilsust tugevalt transpordivõimalused ning liikumisega seotud piirangud. Samas ilmnes intervjuudest, et noortekeskusel on oluline roll ka nende ajavahemike sisustamisel, mil noored peavad ootama bussi või järgmise huviringi algust, sest seal saavad noored kasutades ootamise aega sisukalt ära.

Lapsevanemad kui ka noorsootõtajad leidsid, et vanemate noorte kaasamine noortekeskuse tegevustesse on keerulisem. Noorsootõtajad seostasid seda eelkõige piiratud võimaluste ja väiksema huvitegevuse valikuga maapiirkonnas, mille tõttu liiguvad vanemad noored rohkem linnadesse. Lapsevanemad nägid probleemina seda, et olemasolevad tegevused on suunatud pigem noorematele lastele ning ei vasta vanemate noorte huvidele.

Seega nägid mõlemad osapooled probleemi olemasolu, kuid põhjendasid seda erinevatest vaatenurkadest. See kattub Rye (2006) käsitlusega, mille järgi tajuvad noored maapiirkonda sageli piiratud võimalustega keskkonnana, kus eneseteostuseks vajalikud tegevused ei ole piisavalt kättesaadavad. Samuti toetavad tulemused Simões (2024) seisukohta, et maapiirkondade noorte võimalusi mõjutavad struktuursed piirangud, nagu vähesed ressursid ja piiratum ligipääs erinevatele tegevustele. Samuti leiavad noorsootöötajate vastused kinnitust Jurkov jt (2024) uuringus, milles leiti, et Eesti noortekeskused on laialdaselt alarahastatud.

Kuigi lastevanemate ja noorsootöötajate hinnangutes ilmnes palju sarnasusi, esines nende vastustes ka mõningaid erinevusi. Lastevanemad tõid rohkem esile noortekeskuse tähtsuse turvalise ja toetava keskkonnana, kus noored saavad pärast kooli sisukalt aega veeta ning kogeda kuuluvustunnet. Noorsootöötajad keskendusid enam noorsootöö praktilistele väljakutsetele, nagu piiratud ressursid, transpordiga seotud probleemid ja vanemate noorte kaasamine. Lisaks rääkisid noorsootöötajad rohkem oma rollist noorte toetajate ja usaldusisikutena. Järeldusena võib öelda, et nii lapsevanemad kui ka noorsootöötajad peavad noortekeskusi maapiirkonnas vajalikuks noorte arengu ja heaolu seisukohalt.

Uurimus on oluline maapiirkonna noorsootöötajatele, kuna aitab paremini mõista lapsevanemate ootusi ning toetab noortekeskuse ja kodu vahelist koostööd. Lisaks võivad uurimistulemused aidata muuta noortekeskuste tegevust lapsevanematele nähtavamaks ning suurendada teadlikkust noortekeskuste rollist noorte arengu toetamisel.

Käesoleval uurimisel on mitmeid piiranguid. Esiteks oli valim väike ning uuring viidi läbi ainult ühe valla maapiirkondades, mistõttu ei saa tulemusi üldistada kõigile Eesti maapiirkondadele. Samuti osales uuringus piiratud arv noorsootöötajaid ja lapsevanemaid. Lisaks olid noorsootöötajad ka ise lapsevanemad, mis võis mõjutada nende hinnanguid ja vaatenurki. Piiranguks on ka lühike uuringu teostamise aeg. Uuringus osalenud lastevanemate lapsed olid nooremad kui 12aastased seega on uuringust puudu ka vanemate noorte vanemate hinnangud. Uurimus keskendus lapsevanemate ja noorsootöötajate arvamustele, kuid noorte enda kogemused jäid otseselt käsitlemata.

Edasistes uuringutes on vaja võrrelda erinevate piirkondade maapiirkonna noortekeskusi ning uurida, kuidas mõjutavad noorte osalust näiteks piirkonna suurus, transpordivõimalused või kohaliku omavalitsuse toetus. Samuti võiks rohkem tähelepanu pöörata vanemate noorte osalemisele noorsootöös. Lisaks võiks uurida noorsootöötajate rolli kogukonnatunnetuse kujundamisel ja noorte kodukohta jäämise või sinna tagasipöördumise otsustes.

Kokkuvõttes näitab uurimus, et maapiirkonna noortekeskusel on oluline roll noorte heaolu, sotsiaalsete oskuste ja kogukonnatunnetuse toetamisel. Noortekeskus ei ole ainult koht vaba aja veetmiseks, vaid oluline turvaline keskkond, mis aitab noortel areneda, luua suhteid ning tunda ennast kogukonna osana.

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Greta Tamm

19.05.2026

Kasutatud materjalid

- Allemann, M., Teidla-Kunitsõn, G. (2023). Nutika noorsootöö alaste välismaiste parimate praktikate rakendatavus Eestis. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis
- Annist, A. (2017). Maaelu muutuv tähendus ja väljaränne. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017 Eesti rändeajastul*. Eesti Koostöö Kogu. <https://2017.inimareng.ee/eesti-kultuurimuutused-avatud-maailmas/maaelu-muutuv-tahendus-ja-valjaranne/>
- Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. (2020). Noortekeskuste miinimumstandard 2020: Alusmaterjal noortekeskuste asutamisel, arendamisel, toetamisel ja koostöös osalemisel. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2021/01/Noortekeskuste-miinimumstandard.pdf>
- Ferreira, T. jt. (2024). Building Bridges: Community-Based Projects for Participation and Social Inclusion of Rural NEETs. *NEETs in European rural areas Individual features, support systems and policy measures*. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-45679-4>
- Flynn, P. jt. (2024). Rural NEETs: Pathways Through Formal and Non-formal Education. *NEETs in European rural areas Individual features, support systems and policy measures*. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-45679-4>
- Haugas, S., Kendrali, E. (2022). Noortevaldkonna tulevikustsenaariumid. Tallinn: Mõttekoda Praxis.
- Hendry, L., Kloep, M. (2004). *Rural youths' views on living in Scandinavia*. Norsk senter for barneforskning. https://www.researchgate.net/publication/269708646_Rural_youths'_views_on_living_in_Scandinavia_1
- Jurkov, K., Kruusmaa, S., Tamm, H., & Käger, M. (2024). Eesti noortekeskuste ülevaade 2023. Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/0bbt-zs21>
- Karu, M., Turk, P. (2012). Noorsootöö lapsevanemate perspektiivist. *Noorteseire aastaraamat 2011*. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Maaelu arengu aruanne 2011. (2011). Tartu: Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut.
- Newby, H. (1980). Trend report: Rural sociology. *Current Sociology* 28, 3–141.
- Nugin, R. (2014). I think that they should go. Let them see something”. The context of rural youth's out-migration in post-socialist Estonia. *Journal of Rural Studies*. (Volume 34, April 2014), lk 51-64
- Nugin, R. (2020). Noorte liikuvuspraktikad ja neid mõjutavad tegurid maapiirkondades. *Noorteseire aastaraamat 2019-2020: Noorte elu avamata küljed*. (lk 103-119). Tallinna Ülikool. <https://api.hp.edu.ee/sites/default/files/2023-07/5%20osa.pdf>

- Olev, A., Alumäe, T. (2024). Open source platform for Estonian speech transcription. *Language Resources and Evaluation*, 1–18. DOI: 10.1007/s10579-024-09777-1.
- OpenAI. (2026). ChatGPT. Large language model. <https://chat.openai.com>
- Rannala, I.E., Karu, K. (2023). Ökoloogiline süsteemiteooria ja koostöövõrgustikud. *Usalduse ehitamine (töös) noortega ja koostöös kolleegidega*. Tallinna Ülikool. [https://www.tlu.ee/sites/default/files/Instituudid/%C3%9CTI/RASI/2023_Usalduse%20ehitamine%20\(t%C3%B6s\)%20noortega%20ja%20koost%C3%B6%C3%B6s%20kolleegidega.pdf](https://www.tlu.ee/sites/default/files/Instituudid/%C3%9CTI/RASI/2023_Usalduse%20ehitamine%20(t%C3%B6s)%20noortega%20ja%20koost%C3%B6%C3%B6s%20kolleegidega.pdf)
- Riigi Teataja. (2010). Noorsootöö seadus.
- Rämmer, A., Kivimäe, A., Žuravljova, M., & Kötsi, K. (2021). Noortekeskse lähenemise teoreetiline kontseptsioon avatud noorsootöö kontekstis: Uuringuraport. Tartu Ülikool.
- Rye, J.F. (2006). Rural youths' images of the rural. *Journal of Rural Studies* 22, 409–421. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2006.01.005>
- Șerban, A.M., Brazienė, R. (2021). *Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled*. <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/106317733/Rural-youth-study.pdf>
- Simões, F. (2024). Rural NEETs: Individual Features, Challenges, and Opportunities. *NEETs in European rural areas Individual features, support systems and policy measures*. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-45679-4>
- Statistikaamet. (2025). Piirkonnad <https://stat.ee/et/avasta-statistikat/piirkonnad>
- Talur, P., Taru, M. (2021). Noortekeskuse mõju hindamine. *Arendusprojekti kokkuvõte ja noorte lugude analüüs*. MTÜ Head Lahendused & Eesti Noorsootöötajate Kogu. <https://haridusportaal.edu.ee/uuringud/noortekeskuse-m%C3%B5ju-hindamine-arendusprojekti-kokkuv%C3%B5te-ja-noorte-lugude-anal%C3%BC%C3%BCs>
- Tuum, C. (2018). Maapiirkonna noorte tulevikuplaanid ja neid mõjutavad tegurid. Bakalaureusetöö. Eesti Maaülikool. <https://dspace.emu.ee/items/27ce51f7-65b9-486f-99ff-562b5193d759>

Lisa 1. Intervjuu kava

EESMÄRK	
Välja selgitada, kuidas hindavad maapiirkondade noortekeskuste olulisust, lastevanemad ja noorsootöötajad.	
SISSEJUHATAVAD KÜSIMUSED	Kui tihti külastab teie laps (lapsed) noortekeskust? Kuidas te kirjeldaksite elu maapiirkonnas lapse kasvatamise seisukohalt? (positiivsed, negatiivsed küljed)
UURIMISKÜSIMUSED	INTERVJUU KÜSIMUSED
Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootöötajate hinnangul?	Kas teie hinnangul on maapiirkonnas noortel piisavalt võimalusi oma vaba aja sisustamiseks?
	Kui hästi vastavad pakutavad tegevused noorte vajadustele ja huvidele?
	Kuidas mõjutab noortekeskus teie lapse heaolu (nt turvatunne, suhted, enesetunne)
Missugust rolli mängib noortekeskus maapiirkonna noore igapäevaelus lapsevanemate arvates?	Milline roll on teie arvates noortekeskusel maapiirkonnas?
	Kas teie arvates on noortekeskus maapiirkonnas vajalikum kui linnas? Miks?
	Mis juhtuks teie hinnangul siis, kui teie piirkonnas noortekeskust ei oleks?
Millist rolli noore arengus näevad lapsevanemad maapiirkonna noortekeskusel?	Kuidas teie hinnangul mõjutab noortekeskus teie lapse arengut?
	Kas olete märganud muutusi oma lapse käitumises või hoiakutes pärast noortekeskuses käimist? Milliseid?
	Milliseid võimalusi pakub noortekeskus teie lapsele, mida kodu või kool ei paku?
	Kas noortekeskuses pakutavad võimalused mõjutavad seda, kas noored jäävad tulevikus maapiirkonda või lahkuvad?
Milliseid probleeme ja väljakutseid näevad noorsootöötajad ja lastevanemad maapiirkondade noortekeskustel noorte arengu toetamisel?	Milliseid probleeme või puudusi, mis takistavad noorte arengut, näete maapiirkonna noortekeskuste juures?
	Kuidas mõjutavad transport või vahemaad osalemist noortekeskuse tegevustes?
Kas on midagi olulist, mida sooviksite veel lisada seoses noortekeskuste rolliga maapiirkonnas?	

Lisa 2. Koodipuu

Uurimisküsimus	Peakateooria	Alakateooria
Missugust rolli mängib noortekeskus maapiirkonna noore igapäevaelus lapsevanemate arvates?	Nortekeskuse külastatavuse aktiivsus	Külastamise sagedus
		Külastamise põhjus
		Looduslähedus
Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootõtajate hinnangul?	Maapiirkonnas elamise eripärad	Turvaline ja rahulik elukeskkond
		Lähedane kogukond
		Turvaline koht, kus olla
Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootõtajate hinnangul?	Noortele sobiv keskkond	Vaheldus kodule ja koolile
		Noorte kokkusaamise koht
		Huviringid
Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootõtajate hinnangul?	Vaba aja veetmise viisid	Sõbrad ja seltskond
		Ekraaniaeg
		Usaldusväärne täiskasvanu
Kuidas mõjutavad maapiirkondade noortekeskused noorte heaolu noorsootõtajate hinnangul?	Noorsootõtaja väärtus maapiirkonnas	Eestvedaja
		Kogukonna edendaja
		Uued tutvused
Millist rolli noore arengus näevad lapsevanemad maapiirkonna noortekeskusel?	Sotsiaalsete oskuste arendamine	Probleemide lahendamine
		Julgus suhelda
		Eneseareng
Millist rolli noore arengus näevad lapsevanemad maapiirkonna noortekeskusel?	Eneseareng	Enesekindlus
		Iseseisvus
		Julgus proovida

Uurimisküsimus	Peakateooria	Alakateooria
	Tegevused noortekeskuses	Töötoad ja käelised tegevused
		Projektide kirjutamine
		Üritused ja väljasõidud
	Noorte maailmapildi avardamine	Kogukonnaga sideme loomine
		Silmaringi avardamine
Milliseid probleeme ja väljakutseid näevad noorsootöötajad ja lastevanemad maapiirkondade noortekeskustel noorte arengu toetamisel?	Erinevad noored noortekeskuses	Vanemate noorte kaasamine
		Kokkulepped noortega
		Halb seltskond
		Noorte käitumine
	Vabaajategevused maapiirkonnas	Huviringide valik
		Linna konkurents maapiirkonnale
		Ressursid vabaaja tegevusteks
	Trantspordiga seotud probleemid	Bussiliiklus
		Vanemate võimekus lapsi sõidutada
		Logistilised probleemid trantspordi korraldamisel

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Greta Tamm ,
(*autori nimi*)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Noortekeskuste olulisus noorte arengu toetamisel maapiirkondades lastevanemate ,
ja noorsootöötajate vaates.

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja(d) on Küllli Salumäe ,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

1. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Greta Tamm
19.05.2026